

Людмила ПОПОВА,

orcid.org/0000-0002-2611-2786

*доцент кафедри іноземних мов та методики навчання
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(Київ, Україна) liudmila-pln@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті охарактеризовано актуальну проблему готовності до іноземної професійної комунікації майбутніх учителів початкової школи в умовах запровадження дистанційного навчання в контексті забезпечення якості професійної підготовки фахівців. Висвітлено погляди українських та іноземних науковців щодо ефективності інноваційних форм роботи з використанням можливостей мережі Інтернет та його впливу на становлення майбутнього вчителя. Використання сучасних інформаційних технологій є важливою складовою частиною професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів, ланкою, яка дає змогу адаптувати традиційні форми роботи до вимог сьогодення, забезпечує модернізацію теоретичних та практичних навичок студентів, сприяє не лише здобуттю знань та компетенцій, але й впливає на розвиток багатомірної особистості вчителя, його творчого ставлення до майбутньої професії. Вміння запроваджувати в сучасне освітнє середовище низку багатофункціональних форм дистанційного навчання є невід'ємним елементом іноземної професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та виконує функції (адаптаційні, інноваційні, рефлексивні та ін.), що сприяють розвитку вмінь до самостійної педагогічної діяльності майбутнього вчителя, швидкій адаптації до технічних інновацій, зростанню методичної обізнаності, виконанню різних професійних обов'язків. Але науковці переконані, що дистанційне навчання поєднує не тільки інформаційно-комунікаційні, але й психолого-педагогічні технології. Саме останні можуть слугувати інструментом для налагодження роботи з тими студентами, які не мають доступу до інтернету. Крім того, вони можуть стати ключовими і для тих педагогів, які не є впевненими користувачами девайсів. Асинхронний та синхронний режими навчання – ті варіанти викладання, які можна комбінувати, або обрати найзручніший для вчителя. У сучасному процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи використання інформаційних технологій формує ціннісне ставлення до педагогічної професії та вміння до професійної іноземної комунікації у дистанційному режимі.

Ключові слова: іноземна професійна підготовка, майбутні учителі початкової школи, професійна комунікація, якість підготовки, інформаційні технології, дистанційне навчання, асинхронний та синхронний режими навчання.

Liudmyla POPOVA,

orcid.org/0000-0002-2611-2786

*Associate Professor of the Department of Foreign Languages and Teaching Methods
of the National Pedagogical Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine) liudmila-pln@ukr.net*

FORMATION OF READINESS OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS FOR PROFESSIONAL COMMUNICATION IN A FOREIGN LANGUAGE IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

The article deals with the actual problem of the readiness for professional communication in a foreign language of future primary school teachers in the conditions of introduction of distance learning in the context of ensuring the quality of professional training of specialists. The views of Ukrainian and foreign scientists on the effectiveness of innovative forms of work using the opportunities of the Internet and its influence on becoming a future teacher are covered. The use of modern information technologies is an important part of the professional pedagogical training of future teachers, a link that allows you to adapt traditional forms of work to the requirements of today, ensures the modernization of students' theoretical and practical skills, contributes not only to the acquisition of knowledge and competences, but also influences many dimensions teacher, his creative attitude to the future profession. The ability to introduce a number of multifunctional forms of distance learning into the modern educational environment is an integral element of the professional training of future elementary school teachers and performs functions (adaptive, innovative, reflexive, etc.) that contribute to the development of skills for independent pedagogical activity in the future, technical innovations, increasing methodological awareness, fulfilling various professional responsibilities. But scientists are convinced that distance learning combines

not only information and communication, but also psychological and pedagogical technologies. The latter can serve as a tool to work with those students who do not have access to the Internet. In addition, they can become key for educators too who are not confident device users. Asynchronous and synchronous modes of study are those teaching options that can be combined or chosen best for the teacher. In the modern process of preparation of the future elementary school teacher, the use of modern information technologies forms is a valuable attitude to the teaching profession and the ability to professional communication in the remote mode.

Key words: vocational training, future elementary school teachers, professional communication in a foreign language, quality of training, information technology, distance learning, asynchronous and synchronous modes of study.

Постановка проблеми. Нові виклики, які постають перед закладами вищої освіти України, зумовлені вимогами суспільства щодо якості підготовки сучасних фахівців, зокрема, майбутніх учителів початкової школи. Інформатизація освітнього простору, активний розвиток технологій в останні роки сприяло тому, що сьогодні шкільна освіта не може стояти осторонь від процесу інформатизації суспільства і потребує вчителя нової формації, який володіє низкою професійних компетентностей. Слід зазначити, що в цьому аспекті здібність до реалізації професійної комунікації засобами іноземної мови є одною з головних. Свідченням позитивних якісних змін у забезпеченні розвитку національної освіти став Форум міністрів освіти європейських країн «Школа XXI століття: Київські ініціативи» (22 вересня 2011 року), на якому проголошено сім напрямів євроінтеграції дошкільної та середньої освіти і запроваджені проекти практичних дій по кожному з них («Дошкільна освіта»; «Спільна історія без розділових ліній»; «Толерантність»; «Через мову до взаєморозуміння»; «ІКТ – освіта без кордонів»; «Від шкіл-партнерів до партнерів-країн»; «Новій освіті Європи – новий європейський учитель»).

Водночас глибина освітніх реформ, якість і ефективність роботи навчальних закладів і установ системи національної освіти не можуть повністю задовольнити сучасні потреби особистості і суспільства, однією з головних є «повільне здійснення гуманізації, екологізації та інформатизації системи освіти, впровадження у навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій» (Іщенко, 2008;9).

Аналіз досліджень. Проблеми ефективно організації та проведення навчальних занять в онлайн режимі в освітніх закладах, готовності майбутнього вчителя до іншомовної професійної комунікації, використання дистанційних форм навчання були предметом наукових пошуків Р. Абалуєва, В. Бикова, В. Кухаренка Є. Полат, Н. Самолук, В. Солдаткиної та ін. Дослідниками було розглянуто можливості запровадження комп'ютерно-опосередкованої комунікації на етапі перевірки рівня готовності студента до педагогічної діяльності (Є. Машбиць, Ж. Мень-

шикова, І. Розіна та ін), створення моделі дизайну навчально-орієнтованого навчального курсу в освіті (Л. Петько, Л. Попова та ін.). Водночас нам цікаві дослідження зарубіжних науковців з даної проблеми: актуальність використання дистанційних форм навчання у сучасному освітньому просторі (Berg, Gary A., Simonson M. та ін.); педагогічні особливості дистанційної освіти (Anderson, T., & Dron, J); змішанне навчання в роботі зі студентами (Garrison, D. & Vaughan, Norman та ін.). Останнім часом з'явилися дослідження, в яких розкриваються окремі аспекти підготовки майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчанні, таких авторів: Т. Архіпової, Н. Бахмат, Г. Ткачук та ін. Проте слід зазначити, що незважаючи на значний пласт наукових розвідок, особливості формування готовності до іншомовної професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи потребують подальшого вивчення.

Метою статті є теоретичне обґрунтування важливості застосування сучасних форм дистанційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації в освітньому процесі. Для досягнення визначеної мети сформульовані такі завдання: 1) розкрити суть феномена дистанційного навчання в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи;

2) проаналізувати форми навчального процесу з використанням дистанційних форм навчання (асинхронне, синхронне, гібридне або змішане); 3) запропонувати шляхи практичної реалізації форм дистанційного навчання у навчальний процес початкової школи майбутніми фахівцями. Для вирішення зазначених завдань застосовувався теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури для уточнення суті питання, проведена систематизація й узагальнення теоретичних результатів, що дало змогу визначити їх ознаки та запропонувати шляхи реалізації положень цього підходу у контексті предмета нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Керуючись попереднім аналізом психолого-педагогічної літератури, слід зазначити, що освітній процес у вищій школі має відповідати сучасним вимогам, повинен будуватися з урахуванням індивідуальних

особливостей студентів, їх здібностей, інтересів і потреб, створюючи для цього оптимальні умови для їх професійного розвитку і становлення, реалізації природних потенціалів. Особливе місце у нашому дослідженні відводиться формуванню готовності майбутніх учителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації засобами сучасних інформаційних технологій.

Дистанційне навчання – форма навчання, в якій основними елементами є фізичне розмежування викладачів та студентів під час навчання та використання різних технологій для полегшення спілкування «студент-викладач» та «студент-студент». Власне кажучи, дистанційне навчання (діяльність учня) та дистанційне навчання (діяльність вчителя) разом складають дистанційну освіту. Зокрема є певні труднощі навіть в розумінні поняття «дистанційне навчання». Термінологічний словник наголошує на тому, що «дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку тим, хто навчається, основного обсягу досліджуваного матеріалу; інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння досліджуваного матеріалу, а також у процесі навчання» (Абдулаєв, 2002). Проте дослідники нараховують більш ніж тридцять дифініцій, що з'явилися протягом останніх років для визначення даного феномена. Наведемо низку найбільш поширених понять, що мають відношення до навчального процесу засобами мережі Інтернет: *blended learning* – змішане навчання, *computer-based learning* – комп'ютерне навчання, *continuous learning* – безперервне навчання, *distance/distant education* – дистанційна освіта, *distance learning/teaching* – дистанційне навчання/викладання, *e-learning* – електронне навчання, *flexible learning* – гнучке навчання, *Internet learning/training* Інтернет – навчання/тренінг, *life-long learning* – навчання протягом усього життя, *network learning* – мережеве навчання, *online learning* – діалогове/онлайн навчання, *open learning* – відкрите навчання, *resource-based learning* – ресурсно-орієнтоване навчання, *teaching at a distance* – викладання на відстані, *virtual learning* – віртуальне навчання, *Web-based learning/training* – веб-навчання/тренінг, тощо (Anderson, Dron, 2010).

У Положенні про дистанційне навчання, затвердженому Наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466, зазначається, що дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбува-

ється в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (Документ про дистанційну освіту, 2017).

Зустрічаються й дещо інші підходи до означення поняття «дистанційне навчання». Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що вітчизняні науковці дають схожі визначення поняття «дистанційне навчання». На думку науковця Є. Полат дистанційне навчання слід розглядати як нову форму навчання, але яка не може бути абсолютно автономною системою. Дистанційне навчання будується відповідно тим цілям, що і очне навчання, орієнтується на існуючі програмні вимоги та стандарти. Дидактичні принципи організації дистанційного навчання ґрунтуються на принципах науковості, системності і систематичності, активності, принципах розвиваючого навчання, наочності, диференціації та індивідуалізації навчання тощо, але зумовленими специфікою нової форми навчання, можливостями інформаційного середовища Інтернет, її послугами (Полат, 2004).

В працях науковця В. Кухаренко дистанційне навчання характеризується трьома складниками: «відкрите навчання, комп'ютерне навчання та активна взаємодія викладача зі студентом із використанням сучасної телекомунікації». Науковець підкреслює, що головним у дистанційному навчанні «є спілкування студента з викладачем і своїми колегами», яке здійснюється з використанням електронної пошти, телеконференцій (Кухаренко, 2008).

З'явившись в ужитку з середини 70-х років минулого століття у зв'язку з відкриттям на Заході відкритих університетів, поняття «дистанційне навчання» привертало увагу багатьох зарубіжних науковців (Anderson W, Moore, Grahame M.). Перша програма дистанційного навчання *Development of European Learning through Technological Advance (DELTA)* успішно запрацювала в Західній Європі в 1988 році (Кларк, Фелдон, 2002; 80). Енциклопедія Британіка (*Encyclopedia Britannica*), наводить приклад, що з початку свого застосування у навчальний процес Сполучених Штатів Америки, дистанційне навчання традиційно було зорієнтоване на студентів, які не могли відвідувати аудиторні заняття (штатні працівники, військові, нерезиденти, особи, що проживали у віддалених регіонах). Однак, в наш час дистанційне навчання стало усталеною частиною освітнього процесу, і тенденції вказують на постійне зростання

проценту слухачів, які надають перевагу навчанню через мережу Інтернет. Тільки у вищих навчальних закладах США восени 2009 року було зареєстровано понад 5,6 мільйона студентів університету щонайменше на один онлайн-курс, порівняно з 1,6 мільйонами у 2002 році (Berg, Gary, Simonson, 2020).

Традиційно, в системі дистанційної освіти виділяють три вживані групи ресурсів:

Перша – навчання на основі паперових і аудіоносіїв (навчально-методичні посібники, аудіо-записи, підручники), які комплектуються в спеціальний кейс для самостійного вивчення студентом. Спілкування з викладачами-консультантами здійснюється за допомогою листування. Вважається, що при достатній мотивації самостійно можна вивчити значний об'єм матеріалу з широкого кола дисциплін.

Друга група – телевізійно-супутникові ресурси, яка має велику низку недоліків. До основних мінусів можна віднести високу вартість і малу доступність необхідного устаткування.

До третьої групи ресурсів, відносяться сучасні мережеві технології Інтернет навчання. Дані технології мають ряд істотних переваг перед іншими. Вони дозволяють проходити дистанційне навчання за індивідуальним розкладом, маючи постійний контакт як з викладачем, так і з іншими студентами. Найчастіше в процесі дистанційного навчання використовуються всі вищезазначені ресурси в різних комбінаціях (Попова, 2020).

Так Фордхемський університет (Fordham University, Нью-Йорк, США) на своєму сайті анонсує студентам різні форми навчання, акцентуючи увагу на ефективність та специфіку опанування освітніми програмами в різних навчальних режимах, а саме:

Асинхронне Інтернет навчання (Asynchronous Online Learning) відбувається не в режимі реального часу, студентам надається тема, зміст, завдання та часовий проміжок для виконання навчальної роботи або іспитів. Взаємодія зазвичай відбувається через дошки для обговорень, блоги та месенджери. Асинхронне середовище навчання в Інтернеті є ефективним для студентів з обмеженнями часу або напруженим графіком.

Синхронне Інтернет навчання (Synchronous Online Learning) вимагає від викладача та всіх студентів, які навчаються, одночасно взаємодіяти в Інтернеті, дозволяють студентам брати участь у навчанні на відстані в режимі реального часу.

Гібридне навчання (Hybrid Learning або Blended Learning) відоме як змішане навчання, є навчальним середовищем, яке дозволяє здійсню-

вати як особисту, так і онлайн-взаємодію, де учасники навчального процесу поєднують як очну форму навчання так і комунікацію у дистанційному режимі.

Використання цих форм надає можливість забезпечити наступність процесу навчання, підтримувати зв'язок зі студентами в ситуаціях коли особиста комунікація неможлива (хвороба учасника навчального процесу, соціальні, техногенні та природні перешкоди) (Fordham University, 2020).

Зокрема зупинемося на актуальності дистанційного навчання в проєкті Erasmus+, програми Європейського Союзу на період 2014-2020 рр., що підтримує проєкти співпраці, партнерства, заходи і мобільність у сфері освіти, професійної підготовки, молоді та спорту, в розділі КА2 (Співпраця задля інновацій) наголошується на тому, що, кожен з українських педагогічних закладів вищої освіти має дати студентам можливість апробації та тренінгу сучасних інтерактивних онлайн-ресурсів (Erasmus+, 2020). Наведемо приклад окремих з них, а саме:

– *Inspiration* – програма, що допомагає візуалізувати навчальний процес. Учитель разом з учнями на заняттях можна створювати діаграми, картки та схеми.

– *Google Class* – безкоштовний веб-сервіс, розроблений Google для шкіл, який покликаний спростити створення, поширення і оцінку завдань безпаперових способом.

– *Graasp* – платформа, що дає змогу вчителям створювати віртуальні дослідницько-навчальні простори, структуровані відповідно до фаз навчального процесу. Вчителі можуть дати посилання на ці простори своїм учням, що дозволить їм навчатися як індивідуально, так і в групах.

– *Kahoot!* – навчальна програма, що складається з ігор, можливістю додавати відео, зображення та діаграми, зробити серію запитань з кількома варіантами відповідей.

– *Moodle* – навчальна платформа, яка надає викладачам, учням та адміністраторам розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, зокрема й дистанційного.

– *Open edX* – безкоштовна система керування курсами, використовують для розміщення масових відкритих онлайн-курсів, невеликих класів та навчальних модулів.

– *Plickers* – мобільний додаток, який “зчитує” спеціальні картки з відповідями учнів за лічені секунди та виводить статистику на екран телефону вчителя. Додаток використовують для швидкої перевірки, аби дізнатись, чи розуміють учні поняття та чи освоюють ключові навички.

– *Poodll* – набір інструментів для вчителів мов, створений для розробки більш динамічних курсів, одна з технологій онлайн аудіо- та відеозйомки, що доступні для навчального процесу.

– *TurnItIn* – інструмент, що допомагає педагогам перевіряти роботи учнів на наявність неправильного цитування та плагіату, дозволяє дізнатися, яка частка письмової роботи не оригінальна.

– *Zoom* – сервіс для проведення відеоконференцій, онлайн-зустрічей, дистанційного навчання та комунікації, відмінно підходить для індивідуальних і групових занять, студенти можуть зайти як з комп'ютером, так і з планшета або телефона.

Необхідною умовою успішної роботи з ресурсами для дистанційного навчання є наявність якісного дидактичного комплексу, розробленого з урахуванням вимог психолого-педагогічних наук, інформатики та валеології. Дидактичний комплекс, як правило, виконує організаційну, освітню, контролюючу, комунікативну та рефлексивну функції. Загалом, будь-який дидактичний комплекс може бути представлений у вигляді трьох основних блоків:

– інформаційно-змістовий (включає освітній план, освітні програми, рекомендації по організації і проведенню занять, інструкції по роботі з комп'ютерним устаткуванням лекції, практичні, лабораторні, семінарські заняття, курсове і дипломне проектування, консультації і тому подібне тощо);

– контроль-комунікативний (пов'язаний з інтелектуальною діяльністю учня і з можливостями перевіряти і коректувати знання в діалозі з викладачем, а також з іншими учнями);

– коректувально-узагальнювальний проміжний контроль і підсумковий контроль, в процесі якого має бути об'єктивно визначений досягнутий учнем рівень знань (Бикова, 2008).

В сучасних умовах готовність майбутнього вчителя початкової школи до професійної комунікації має багатобічний характер. Вчителю слід чітко уявляти алгоритм процесу організації професійної комунікації засобами дистанційного навчання в початковій школі, а саме:

– бути добре обізнаним з методикою використання сучасних інформаційних технологій в навчальному процесі;

– бути добре обізнаним в методиках викладання предметів для молодших школярів;

– враховувати вікові та психолого-фізіологічні особливості учнів початкової школи;

– узгодити, які інструменти і кошти (користування окремими платформами передбачає фінансові витрати) будуть використовуватися для різних предметів;

– переконатися, що у всіх учнів є доступ до необхідних технологій та організувати доступну форму опанування навчальним матеріалом для тих учнів, що не мають можливості використовувати сучасні технічні засоби комунікації;

– заручитися підтримкою батьків учнів та співпрацювати з ними;

– домовтеся з фахівцем з інформаційних технологій про технічну підтримку.

Перше, що потрібно майбутньому вчителю початкової школи для реалізації процесу дистанційного навчання, це необхідність забезпечити професійну комунікацію. Має бути визначене місце, в якому учень отримує первинну організаційну інформацію, яка потрібна для того, щоб повідомити, які є опції, завдання в процесі навчання.

По-друге, необхідно забезпечити зворотний зв'язок, можливість учневі поставити запитання і отримати відповідь (Іщенко, 2008).

Дистанційне навчання актуалізувало перед учителем багато нових проблем: слабкий інтернет, недостатня активність учнів, нестача методичних рекомендацій щодо організації онлайн-уроків, недостатній інтерес до навчального процесу чи необгрунтована критика з боку батьків. Наведемо приклад онлайн-ресурсів, які б стимулювали активність учнів та допомагали

Аналіз вітчизняних і зарубіжних теорій дистанційного навчання надає можливість виокремити такі характерні риси дистанційного навчання: асинхронність, гнучкість, модульність, інтерактивність спілкування учасників освітнього процесу, масовість, рентабельність, наявність засобів комунікації (синхронних або асинхронних) (Попова, 2020).

Підсумовуючи, ми можемо стверджувати, що навчання майбутніх учителів початкової школи засобами дистанційної освіти являє собою нову організацію освітнього середовища, сприяє формуванню здібностей до іншомовної професійної комунікації, яка має великі потенційні можливості в сучасному суспільстві, надає доступ до інформаційних ресурсів, підтримує індивідуальний зв'язок із викладачами, створює тим самим умови для індивідуалізації освітнього процесу, посилює пізнавальну мотивацію, сприяє формуванню навичок самостійної діяльності майбутнього фахівця та надає змогу не приривати навчальний процес у випадку непередбачених ситуацій.

Висновки і пропозиції. Сучасний рівень організації навчального процесу в закладах вищої освіти потребує кардинального переосмислення питань іншомовної професійної підготовки студентів,

забезпечення майбутнього вчителя початкової школи достатнім рівнем готовності до впровадження різних форм навчання (асинхронних, синхронних, гібридних або змішаних). Необхідно зазначити, що система дистанційного навчання майбутніх фахівців має являти собою не просто сукупність дидактичних технологій, інформаційних ресурсів, програм-

ного забезпечення, високого рівня володіння іноземною мовою тощо, вона передбачає також створення таких освітніх програм, які б стимулювали активну участь студентів у навчанні, сприяли самовдосконаленню та швидкій адаптації до викликів сьогодення, забезпечуючи конкурентоспроможність випускника закладів вищої освіти України на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалуев Р.Н. и др. Интернет-технологии в образовании Часть 3. Учебно-методическое пособие. – Тамбов: Изд-во ТГТУ, 2002. – 114 с.
2. Полат Е.С. та ін. Теория и практика дистанционного обучения / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 416 с.
3. Преподавание в сети Интернет: учеб. пособие / отв. редактор В. И. Солдаткин. – М.: Высшая школа, 2003. – 792 с.
4. Технологія створення дистанційного курсу: навчальний поїбник / Биков В.Ю. та ін.; за ред. В.Ю. Бикова та В.М. Кухаренка. – К.: Міленіум, 2008. – 324 с
5. Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах Євроінтеграції Збірник тез доповідей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції 25-26 жовтня 2018 року
6. Стандарти інформаційно-комунікаційних компетентностей для вчителів / Л. М. Іщенко // Комп'ютерна грамотність учителів із точки зору стандартів ЄС: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Полтава, 2008. - 96 с.
7. Anderson, T., & Dron, J. (2010). Three generations of distance education pedagogy. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 12(3), 80–97.
8. Berg, Gary A., Simonson, Michael. Distance learning <https://www.britannica.com/topic/distance-learning>
9. Clark, R. E. & Feldon, D. F. (2005). Five common but questionable principles of multimedia learning. In Mayer, R. (Ed.) *Cambridge Handbook of Multimedia Learning*.
10. Distance education (2017) Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved October 11, 2019, from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita> [in Ukrainian]
11. Erasmus+ <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/38-rozvytok-potentsialu-ex-tempus/> 19-rozvytok-potentsialu-ex-tempus.html
12. Fordham University https://www.fordham.edu/info/24884/online_learning/7897/types_of_online_learning
13. Garrison, D. & Vaughan, Norman. (2008). *Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines*. Retrieved October 10, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/277197718_Blended_Learning_in_Higher_Education_Framework_Principles_and_Guidelines
14. Moore, Grahame M. and Anderson W. (2012). *Handbook of Distance Education* (2nd ed.). Psychology Press
15. Popova Ludmila. Formation of the preparation of future primary school teachers for intercultural professional communication by the means of innovative educational technologies // *Research and Innovation: Collection of scientific articles*. – Yunona Publishing, New York, USA, 2020. – 216 p. Pp. 196–200.
16. Pet'ko L., Popova L., Kulyk O., Kardash L., Ovsienko L., Denysiuk I., Proskurniak O. Web Oriented Education Course Design Model in the Entrepreneurship Education System. *Journal of Entrepreneurship Education (JEI)*. USA. 2020. Volume 23, Special Issue 1. Pp. 1–9. <https://www.abacademies.org/journals/journal-of-entrepreneurship-education-inpress.html>
17. Vaughan, Dr Norman D. (2010). *Blended Learning*. In Cleveland-Innes, MF; Garrison, DR (eds.).

REFERENCES

1. Abdulaiev R. N. and others. Internet tehnologii v obrazovanii. [Internet Technologies in Education]. Educational-methodical manual, part 3. — Tambov: Izd-vo TGTU, 2002. – 114 p. [in Russian].
2. Polat Yev. S. Teoriia i praktika distantsionnogo obucheniia / Yev. S. Polat, S. Buharkina, M.V. Moiseieva. [Theory and practice of distance learning / E.S. Polat, M.Yu. Bukharkina, M.V. Moiseeva] – М.: Publishing center «Akademiia», 2004. – 416 p. [in Russian].
3. Prepodavaniie v seti Internet: ucheb. posobiie / отв. Redactor V.I. Soldatkin. [Teaching on the Internet: textbook / rev. Editor V.I. Soldatkin.] – М.: Vysshaiia shkola, 2003. – 792 p. [in Russian].
4. Tehnologiia stvorennia dystantsiinogo kursu: navchalnyi posibnyk / za red. za red. V.Yu. Bykov ta V.M. Kuharenka. [Technology of distance learning: the beginning tutorial / [Bykov V.Yu. and V.M. Kuharenko]; – К.: Milenium, 2008. – 324 p. [in Ukrainian].
5. Osvita i formuvannia konkurentospromozhnosti fahivtsiv v umovah Yevrointegratsii. [Education and formation of competitiveness of specialists in the conditions of European integration. Collection of abstracts on the materials of the II International scientific-practical conference on October 25-26, 2018]. [in Ukrainian].
6. Standarty informatsiino – komunikatsiinyh kompetentnosti / [Standards of information and communication competencies for teachers / LM Ishchenko // Computer literacy of teachers in terms of EU standards: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference] – Poltava, 2008. – 96 p. [in Russian].

7. Anderson, T., & Dron, J. (2010). Three generations of distance education pedagogy. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 12(3), 80-97.
8. Berg, Gary A., Simonson, Michael. Distance learning <https://www.britannica.com/topic/distance-learning>
9. Clark, R. E. & Feldon, D. F. (2005). Five common but questionable principles of multimedia learning. In Mayer, R. (Ed.) *Cambridge Handbook of Multimedia Learning*.
10. Distance education (2017) Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved October 11, 2019, from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita> [in Ukrainian]
11. Erasmus+ <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/38-rozvytok-potentsialu-ex-tempus/> 19-rozvytok-potentsialu-ex-tempus.html
12. Fordham University https://www.fordham.edu/info/24884/online_learning/7897/types_of_online_learning
13. Garrison, D. & Vaughan, Norman. (2008). *Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines*. Retrieved October 10, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/277197718_Blended_Learning_in_Higher_Education_Framework_Principles_and_Guidelines
14. Moore, Grahame M. and Anderson W. (2012). *Handbook of Distance Education* (2nd ed.). Psychology Press
15. Popova Ludmila. Formation of the preparation of future primary school teachers for intercultural professional communication by the means of innovative educational technologies // *Research and Innovation: Collection of scientific articles*. – Yunona Publishing, New York, USA, 2020. – 216 p. Pp. 196–200.
16. Pet'ko L., Popova L., Kulyk O., Kardash L., Ovsiienko L., Denysiuk I., Proskurniak O. Web Oriented Education Course Design Model in the Entrepreneurship Education System. *Journal of Entrepreneurship Education (JEE)*. USA. 2020. Volume 23, Special Issue 1. Pp. 1–9. <https://www.abacademies.org/journals/journal-of-entrepreneurship-education-inpress.html>
17. Vaughan, Dr Norman D. (2010). *Blended Learning*. In Cleveland-Innes, MF; Garrison, DR (eds.).